

แนวทางการส่งเสริมชุมชนปลอดภัยที่บ้านหัวช้าง ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ศิริวรรณ พันธุ์ยางน้อย*

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร**

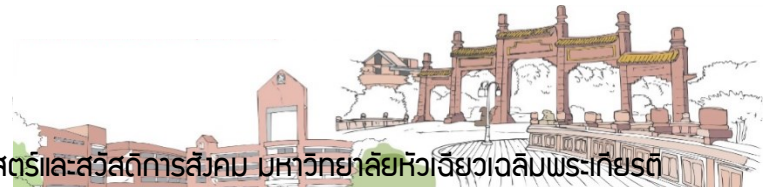
บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งที่มาและประเภทขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อศึกษาเจตคติที่มีต่อการกำจัดขยะของคนในชุมชน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการกำจัดขยะของคนในชุมชน และเพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและแนวทางส่งเสริมชุมชนให้ปลอดภัย ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 105 ครัวเรือน และใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย

ผลการวิจัย พบว่า ประเภทขยะที่พบมากที่สุด คือ เศษอาหาร เศษพืชผัก ที่เกิดจากการอุปโภคบริโภคของคนในครัวเรือน และแหล่งที่มาของขยะ คือ มาจากครัวเรือนและการซื้อของจากตลาด เช่น ถุงพลาสติก กล่องโฟมใส่อาหาร เจตคติในการกำจัดขยะมูลฝอย อยู่ในระดับดี และหัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศแตกต่างกัน มีเจตคติในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่แตกต่างกันและด้านพฤติกรรมในการกำจัดขยะ อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เคยร่วมรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในหมู่บ้านช่วยกันคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และหัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่แตกต่างกัน

กระบวนการส่งเสริมให้ชุมชนปลอดภัยอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย มีการวางระบบในการกำจัดขยะ 3 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ภายใต้หลัก 3Rs ได้แก่ Reduce (คิดก่อนใช้) Reuse (การใช้ซ้ำ) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ตลอดจนให้มีการบังคับใช้กฎหมายมีการออกข้อบัญญัติตำบลด้านการจัดการขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด มีการตรวจสอบและดำเนินการทางกฎหมายแก่ผู้ลักลอบทิ้งขยะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ในระดับนโยบาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำร่างข้อบัญญัติตำบลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนองค์ความรู้ วิทยากร ศูนย์ข้อมูลและวิธีการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนได้มี

ความรู้การคัดแยกขยะ รับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากปัญหาขยะทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อมวลชนทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยผลักดันและขยายผลโดยสื่อมวลชนทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับสาธารณชน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อยควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนทุกกลุ่มวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริหารจัดการขยะในพื้นที่ เช่น เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ ฯลฯ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะครบวงจรในพื้นที่ และส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป และมีการวางแผนในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนคัดแยกขยะที่ต้นทางอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและมีการขยายผลโครงการ เช่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ โรงเรียน วัด ตลอดจนการสร้างเครือข่ายให้กับชุมชนอื่นๆ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน ได้ทั้ง 3 มิติ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ตลอดจนได้มีตัวแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน และสามารถนำตัวแบบไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริมชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน

* นักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารสวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

** ประธานกรรมการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม สาขาการบริหารสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติเฉลิมพระเกียรติ

The Process of Zero Waste Promotion in Ban Huachang Community, Yangnoi Sub-district, Kosumpisai District, Mahasarakham Province

Siriwan Phanyangnoi
Jaturong Boonyarattanasoontron

Abstract

The research aims to study the types and sources of waste. Attitude and behavior in garbage disposal of people in the community study the process of operation and guidelines for promoting community – free garbage A collection of 105 household questionnaires and interviews with the administrators and directors of the public Health and Environment Division Yangnoi Subdistrict Administration Organization.

The results showed that the most common type of waste was food waste, vegetable debris and garbage Sources. Is from household and from markets such as plastic buckets, foam boxes, food containers And the attitude of solid waste disposal is at a good level And different sexes have different attitude And the behavior of the garbage disposal is at the best level of practice, which is to join the campaign to raise awareness among the villagers to help separate waste before leaving And different gender There is no difference in garbage Disposal behavior.

The process of promoting the community to be free of waste has 3 steps, namely, the middle, the destination and the destination under the 3Rs Reduce Reuse Recycle and allow all sectors to participate in waste management. The area district ordinances and legal checks for garbage dumpers.

Policy suggestions Encourage people to participate in drafting ordinances and supporting knowledge. Waste management methods along with distributing information to the public as for the operational recommendations should encourage the public sector in all age groups to participate in the activities for the management of waste.

Keywords: The Procedure of Zero Waste Promotion sustainable

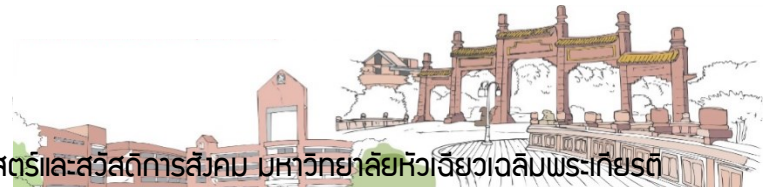
บทนำ

ขยะเป็นปัญหาสำคัญของหลายประเทศ เนื่องจากปริมาณขยะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันคนไทยผลิตขยะออกมาไม่น้อยกว่าวันละ 73,560 ตัน หรือผลิตขยะทั้งปี 26.85 ล้านตัน ซึ่งจะถูกส่งไปกำจัดอย่างถูกต้องเพียง 8.34 ล้านตัน และตกค้างในพื้นที่และกำจัดไม่ถูกต้องอีก 6.22 ล้านตัน มีขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จำนวน 4.94 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.40 เท่านั้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2559)

รัฐบาลได้สั่งการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษ โดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเรื่องขยะ โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรึกษาหารือร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 – 2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 -2564 เป็นแนวทางเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) โดยวางอยู่บนแนวคิด 3Rs ที่มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานเน้นการลด การคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย Reduce (คิดก่อนใช้) Reuse (การใช้ซ้ำ) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปตามหลักการดำเนินงานตามแนวทาง “ประชารัฐ” ซึ่งเป็นหลักการที่คำนึงถึงหลักความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทางสังคม ในการ

จัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตราย เพื่อความยั่งยืนในการบริหารจัดการในอนาคต

องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการบริหารจัดการขยะ ตามยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ จังหวัดมหาสารคาม เมืองปลอดขยะ มีการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างถูกหลักวิชาการ มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์และแปรรูปเป็นพลังงาน ได้ให้หมู่บ้านในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อยที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านปลอดขยะ และได้คัดเลือกหมู่บ้านหัวช้าง หมู่ที่ 12 ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นตัวแทนชุมชนหมู่บ้านปลอดขยะของจังหวัดมหาสารคาม และส่งเข้าประกวดในระดับภาคได้รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง ซึ่งเป็นรางวัลแห่งความภาคภูมิใจของชาวตำบลยางน้อย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาแหล่งที่มาของขยะและประเภทของขยะ เจตคติ พฤติกรรม ตลอดจนศึกษากระบวนการและแนวทางส่งเสริมชุมชนปลอดขยะ บ้านหัวช้าง ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัยจังหวัดมหาสารคาม เพื่อจะได้องค์ความรู้ใหม่ขยายผลให้กับชุมชนใกล้เคียง และจัดวางแนวทางมาตรการส่งเสริมให้พื้นที่ตำบลยางน้อยปลอดขยะอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งที่มาของขยะและประเภทขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการกำจัดขยะของคนในชุมชน
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการกำจัดขยะของคนในชุมชน
4. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและแนวทางส่งเสริมชุมชนให้ปลอดขยะ

สมมุติฐานในการวิจัย

1. หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่มีเพศแตกต่างกันมีเจตคติการกำจัดขยะที่ต่างกัน
2. หัวหน้าครัวเรือนในชุมชนที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการกำจัดขยะที่ต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. หัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดในชุมชนบ้านหัวช้าง ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 105 คน
2. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน และ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน

การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ ประเภทขยะในครัวเรือน และที่มาของขยะในชุมชน (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติในการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือน (Rating scale)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือน (Rating scale)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความยั่งยืนของชุมชน (Rating scale)

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางที่จะทำให้ชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน โดยเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ชื่อ อายุ การศึกษา

ส่วนที่ 2 แนวทางการกำจัดขยะมูลฝอยและแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean) ในการพรรณนาข้อมูลพื้นฐาน

ของกลุ่มประชากรที่มีเจตคติและพฤติกรรมในการ
กำจัดและคัดแยกขยะ และใช้สถิติวิเคราะห์ คือ
T-test ในการเปรียบเทียบตัวแปร เพศกับเจตคติ
และพฤติกรรมต่อการกำจัดขยะในชุมชน โดย
กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (บุญชม ศรี
สะอาด, 2543)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content
Analysis) โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็น
กรอบในการวิเคราะห์

ผลของการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105
คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 62 คน
คิดเป็นร้อยละ 59 มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 42 คน
คิดเป็นร้อยละ 40 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 59 ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรวม จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 มี
รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน จำนวน 20,001-
30,000 บาท จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1
ปริมาณขยะที่มีมากที่สุดในชุมชน โดยเรียงลำดับ
จากปริมาณขยะที่มากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ ขยะ
อินทรีย์ ถุงพลาสติก โลหะ กระดาษ ขวดน้ำพลาสติก
หลอดไฟ โคม กระจกสเปร์ย แก้วพลาสติก และ
ขวดแก้ว แหล่งที่มาของขยะในชุมชน โดยเรียงลำดับ
จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขยะที่มาจากครัวเรือน
เช่น เศษอาหาร ขยะที่มาจากการซื้อขายจากตลาด
เช่น ถุงพลาสติก กล่องโฟมใส่อาหาร ขยะที่ซื้อจาก

ภายนอกเพื่อการเกษตร เช่น กระจบองยาฆ่าแมลง
และขยะที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น เหล็ก

ระดับเจตคติของประชาชนในการกำจัด
ขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า อยู่ในระดับดี ($\bar{X} =$
4.80) ผลการเปรียบเทียบเจตคติในการกำจัดขยะ
มูลฝอยในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน บ้านหัวข้างที่
มีเพศแตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนบ้าน
หัวข้างที่มีเพศแตกต่างกัน มีเจตคติในการกำจัดขยะ
มูลฝอยในครัวเรือนไม่แตกต่างกัน

ระดับพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอย
ในชุมชน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$)
ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูล
ฝอยของหัวหน้าครัวเรือนบ้านหัวข้างที่มีเพศ
แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนบ้าน
หัวข้างที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการกำจัด
ขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยแนวทางที่จะทำให้ชุมชนปลอด
ขยะอย่างยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้เสนอ
ความคิดเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้
ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย
ในชุมชนเริ่มจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี
ส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไข
ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนแบบยั่งยืนมีส่วน
ร่วมในการปฏิบัติการ เช่น ประชาชนบ้านหัวข้างทุก
ครัวเรือนจะต้องมีการคัดแยกขยะที่ต้นทาง ต้องมี
การคัดแยกขยะที่ครัวเรือน และต้องคัดแยกขยะแต่
ละประเภทให้ถูกต้อง ซึ่งการกำจัดขยะมี 3 ขั้นตอน

คือ การกำจัดขยะที่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยการกำจัดขยะที่ต้นทาง มีระบบการจัดการขยะโดยใช้ระบบ 3 Rs ได้แก่ Reduce คือ ลดการใช้ ให้คิดก่อนใช้ Reuse คือ การใช้ซ้ำ Recycle คือ การแปรรูปใหม่ การกำจัดขยะที่กลางทาง คือ การรอกเก็บขนขยะ ตามวัน เวลา ที่ประชาชนได้คัดแยกและรวบรวมการเก็บขนจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อนำขยะไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะ และการกำจัดขยะที่กลางทาง คือ การรอกเก็บขนขยะ ตามวัน เวลา ที่ประชาชนได้คัดแยกและรวบรวมการเก็บขนจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อนำขยะไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะ และการกำจัดขยะที่ปลายทางนั้น เป็นการนำขยะไปยังสถานที่กำจัดขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการหรือชุมชนสามารถกำจัดขยะเองได้ เช่น การกำจัดขยะด้วยวิธีทำปุ๋ยหมัก จากเศษอาหาร พืช ผัก เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อยควรมีแนวทางหรือวิธีการให้ชุมชนบ้านหัวช้างปลอดขยะ 100% ประชาชนส่วนใหญ่ได้เสนอความคิดเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย ควรมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนหันมาใส่ใจรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เช่น ไม่ให้มีการเผาขยะในพื้นที่ตำบลยางน้อย ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนบ้านหัวช้างทุกครัวเรือนในเรื่องการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี การนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมักใช้ในการเกษตรช่วยลดต้นทุนในการผลิตและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการทิ้งขยะตามปริมาณที่ทิ้ง โดยการชั่งน้ำหนักขยะ องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อยควรมีการจัดกิจกรรมผ้าป่าขยะรี

ไซเคิลทุกปี เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคขยะเพื่อมาสนับสนุนทุนในการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุบ้านหัวช้าง และสมาชิกกลุ่มซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้ชุมชนบ้านหัวช้างปลอดขยะอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยแนวทางการส่งเสริมชุมชนปลอดขยะบ้านหัวช้าง ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จากผลการศึกษา พบว่าประเภทขยะที่พบมากที่สุดใคร้วเรือน คือ เศษอาหาร เศษพืชผัก ที่เกิดจากการอุปโภคบริโภคของประชาชนและขยะที่มาจากกาซื้อของจากตลาด เช่น ถุงพลาสติก กล่องโฟมใส่อาหาร ซึ่งขยะเหล่านี้ประชาชนสามารถกำจัดขยะที่เกิดจากครัวเรือนได้ เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก มาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ และลดถุงพลาสติก กล่องโฟม ที่บรรจุอาหาร จากการซื้อของจากตลาดเปลี่ยนมาใช้ถุงผ้าแทน ผู้ศึกษามีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศมีผลต่อระดับเจตคติในการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนบ้านหัวช้าง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีเจตคติในการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี หัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศแตกต่างกัน มีเจตคติในการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่ไม่แตกต่างกัน เพราะประชาชนทุกคนได้รับบริการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและปฏิบัติตามกฎระเบียบเหมือนกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ มาลัย ไห้ระ

เสรีรัฐ (2557) พบว่า เพศที่แตกต่างกันของประชาชน มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ที่ไม่แตกต่างกัน

2. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศมีผลต่อระดับพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนบ้านหัวช้าง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า หัวหน้าครัวเรือนมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับดีมาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วลัยพร สกุลทอง (2550) พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกำจัดขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพศที่ต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. กระบวนการดำเนินงานและแนวทางที่จะทำให้ชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลยางน้อยและผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตำบลยางน้อย พบว่าสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในปัจจุบันในตำบลยางน้อยมีปริมาณลดลง จากเดือนละประมาณ 60 ตัน เหลือปริมาณขยะเพียงเดือนละ 12 ตันเท่านั้น ขยะที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นขยะจากข้างนอก เช่น ฝูงพลาสติก กล่องโฟม เนื่องจากประชาชนมีพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม

จุดอ่อนที่ทำให้เกิดขยะมูลฝอยในชุมชนพื้นที่ตำบลยางน้อยเกิดจากประชาชนขาดจิตสำนึก และมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากค่านิยมของคนในชุมชนที่ต้องการความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตประจำวัน องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย มีการวางระบบในการกำจัดขยะ 3 ขั้นตอน โดยเริ่มจากต้นทาง กลางทาง และปลายทาง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ภายใต้หลัก 3Rs ได้แก่ Reduce (คิดก่อนใช้) Reuse (การใช้ซ้ำ) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่)

ในปี พ.ศ. 2559 – 2562 องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อยมีแนวทางในการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ตลอดจนให้มีการบังคับใช้กฎหมายมีการออกข้อบัญญัติตำบลด้านการจัดการขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด มีการเปลี่ยนแปลงอัตราค่าธรรมเนียมการทิ้งขยะจากเดิมที่เก็บในอัตราเดือนละ 10 บาท / ถัง เปลี่ยนเป็นชั่งน้ำหนักกิโลกรัมละ 0.50 สตางค์ มีการตรวจสอบและดำเนินการทางกฎหมายแก่ผู้ลักลอบทิ้งขยะ มีการตรวจสอบและจัดเก็บขยะที่ตกหล่นจากการขนย้ายไปกำจัด และสุดท้ายในด้านการกำจัดขั้นสุดท้ายมีสถานที่ทำลายขยะมูลฝอย มีการกำจัดขยะถูกสุขลักษณะ มีการแปรสภาพขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น และมีการแยกทำลายตามลักษณะ

แนวทางส่งเสริมให้ชุมชนบ้านหัวช้างปลอดขยะอย่างยั่งยืน มีการจัดการขยะครบทั้ง 4 ประเภท เริ่มจากการจัดการขยะอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านทุกครัวเรือนเรื่องการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี การนำ

ขยะอินทรีย์ไปทำเป็นปุ๋ยหมัก ทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้สำหรับการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ และการทำประมง โดยจะใช้น้ำหมักชีวภาพในบ่อเพาะพันธุ์ปลา ในเบื้องต้นหน่วยงานได้มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อซื้ออุปกรณ์ ได้แก่ บ่อซีเมนต์ ถังดำ กากน้ำตาล เพื่อเป็นวัสดุประกอบการฝึกอบรม มอบให้ทุกครัวเรือน เพื่อนำไปดำเนินการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ในบ่อซีเมนต์ และทำน้ำหมักชีวภาพในถังดำ การจัดการขยะรีไซเคิล (Recycle) อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำร่างข้อบัญญัติตำบลเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน 2) หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนองค์ความรู้ วิทยากร ศูนย์ข้อมูลและวิธีการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้การคัดแยกขยะ รับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดจากปัญหาขยะทั้งในปัจจุบันและอนาคต 3) สื่อมวลชนทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยผลักดันและขยายผลโดยสื่อมวลชนทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับสาธารณชน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลลงน้อยควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนทุกกลุ่มวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริหารจัดการขยะในพื้นที่ เช่น เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ ฯลฯ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะครบวงจรในพื้นที่ และส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป

2) มีการวางแผนในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนคัดแยกขยะที่ต้นทางอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความตื่นตัว

3) มีการขยายผลโครงการ เช่น จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ โรงเรียน วัด ตลอดจนการสร้างเครือข่ายให้กับชุมชนอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน ได้ทั้ง 3 มิติ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ตลอดจนได้มีตัวแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและสามารถนำตัวแบบไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ. (2559). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 – 2564).

กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

มาลัย โห้ประเสริฐ. (2557). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วลัยพร สกลทอง. (2550). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.